

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשב"ק פרשת דברים (חזון) תשפ"ג לפ"ק

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שע"ד

משל, למי שאומנתו היא גניבה וגזילה, שגונב כל מה שבא לידו, אבל עיקר מטרתו הוא שיוכל ליכנס לביתו של עשיר ולגנוב שם, כי בביתו של עני ימצא פרוטות, מה שאין כן אצל עשיר ירויח כסף וזהב ואבנים טובות. ולפי גודל עשירותו ישם ארבו שיוכל לפרוץ לתוך ביתו ולגנוב הונו. וכמו כן היצר הרע, מה יהא לו כאשר יכשיל עובד כוכבים הדומה לחמור שימרה את פי ה', הוא מתגרה בישראל, שיש להם נשמה חלק אלוה-ממעל, אשר במעשיהם הם נותנין כח בפמליא של מעלה או מתישין אותו (איכ"ר א-לג), וכאשר יכשיל אותם ירויח יותר, ומכל שכן כאשר יעלה בידו להכשיל תלמידי חכמים, לזה מתאמץ ביתר שאת.

ובהיות שאינו דומה חוטא בפלטין של מלך, למי שחוטא חוץ לפלטין, על כן בארץ ישראל מתגרה ביתר שאת מבחוץ לארץ, כי שם ירויח עוד יותר להכשיל האדם בפלטין של מלך. וכמו שפירש בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"ב פ"ז) הכתוב (זכריה ג-ב) יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים, ופשוטו של מקרא, הבוחר בירושלים קאי על ה', שה' הבוחר בירושלים יגער בך. אך יש לפרש גם כן, שהשטן הוא הבוחר בירושלים, כי שם מתגרה ביותר להחטיא את האדם ע"כ.

והנה זה יותר ממאתים שנה לא עבר רגל יהודי בארץ ישראל, משעה שירד יעקב אבינו למצרים, ועתה

ה' אלקינו דבר אלינו בחורב לאמור, רב לכם שבת בהר הזה, פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי וגו' (א-ו). ברש"י הרבה גדולה לכם ושכר על ישיבתכם בהר הזה, עשיתם משכן מנורה וכלים, קבלתם תורה, מנייתם לכם סנהדרין, שרי אלפים ושרי מאות ע"כ. ובתורת משה (לאיכה כב.) כתוב, צריך עיון הא כתיב נמי להלן בפרשה (ב-ג), ונסב את הר שעיר ימים רבים, ויאמר ה' אלי לאמור, רב לכם סוב את ההר הזה וגו', והיינו הר עשו, ומאי דרשית ביה ע"כ.

ונראה בהקדם לבאר הא דמצינו במרגלים, שהיו כולם אנשים ראשי בני ישראל (במדבר יג-ג), וברש"י כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו. וכן נאמר בפרשתנו (א-ב) ואקח מכם שנים עשר אנשים, וברש"י מן הברורים שבכם מן המסולתנים שבכם ע"כ. ואיך בא לפנייהם מכשול כה גדול לדבר סרה על ה' ועל הארץ יחד. וגם להבין העונש שבא להם עבור זה, להתעכב עוד ארבעים שנה במדבר, ורק אחר כך יכנסו לארץ.

ויש לומר כי הכתוב אומר על היצר הרע, ואת הצפוני ארחיק מעליכם, והדחתיו אל ארץ ציה ושממה וגו', ועלה באשו ותעל צחנתו, כי הגדיל לעשות (יואל ב-ב). ואמרו חז"ל (סוכה נב.), מפני שמניח עובדי כוכבים ומתגרה בהן בישראל. אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולן וכו'. כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ע"כ. והענין הוא על דרך

*

והנה להגיע לארץ ישראל רצו בני ישראל לקצר את הדרך, ושלחו אל מלך אדום, נעברה נא בארצך וגו', וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו, ויט ישראל מעליו (במדבר כ-יז). ולכן הוצרכו ישראל לסבוב את ארץ אדום, ותקצר נפש העם בדרך (שם כא-ד). וברש"י אמרו עכשיו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו וכו' ע"ש. ולכאורה יש קושיא לאלקיננו, הלא לב מלך ביד ה', על כל אשר יחפוץ יטנו (משלי כא-א), ולמה לא נתן ה' בלב מלך אדום שיתן להם רשות לעבור דרך ארצו, ולקצר הילוכם לארץ ישראל.

אך מאת ה' היתה זאת לטובת נשמתם, הן שנים רבות הם שוכנים במדבר, עם לבדד ישכון, בד' אמות של הלכה בקדושה וטהרה. וכעת כאשר יעברו בארץ נושבת של אדום, בין גויי הארץ המשוקעים בתאות עולם הזה, ויפתח לפני עיניהם עולם חדש שלא ראו כהנה, ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם, כי לא יעברו אז במצב של מלחמה, אלא בישוב הדעת שיוכלו להתבונן על דרכיהם, על כן לטובתם נתן ה' בלב מלך אדום שלא יתן להם רשות לעבור בארצו, אלא הוצרכו לסבוב את הר שעיר, ולא ליכנס לתוכה. ועל כן ניחם אותם משה בשם ה', ויאמר ה' אלי לאמור רב לכם סוב את ההר הזה, הרבה גדולה ושכר זכיתם במה שלא נכנסתם לתוכה, אלא הוצרכו לסובב את ההר, כי על ידי זה נשאתם בקדושת מעלתכם, שלא הגיע לכם פגם בנפשכם, אם הייתם עוברים דרך ארצו.

*

והנה אנו עומדים כעת בהימים שאנו מתאבלים על חורבן בית מקדשינו. הכתוב אומר (תהלים קלז-א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון, על ערבים בתוכה תלינו כנורותנו. ויש להבין למה תלו הכנורות על ערבי נחל,

נודמן לו להשטן שם שנים עשר צדיקים, על כן התאמץ בכל כוחו להכשילם, ריוח כזה לא היה לו הרבה שנים, להתגרות בתלמידי חכמים בארץ כנען, ועלה בידו להכשילם עד שדיברו סרה על הארץ, ולומר כי חזק הוא ממנו. [ועיין בגמרא (סוכה לח). ולא מילתא הוא, דאתי לאיגרויי ביה, וברש"י ששיאנו לתעות מעל קונו, וימסור עצמו על הדבר].

והנה כאשר ראו גודל כח היצר בארץ כנען, שהוא בוחר בירושלים ביתר שאת להתגרות, אם כן איך יכולים ישראל ליכנס לארץ, למלחמה כבידה בגירוי היצר. על כן לטובתן של ישראל השאיר אותם ארבעים שנה במדבר, אשר שם יוכלו להתאמץ בלימוד התורה בלי טירדות, אין שם מסחר, אין שם דאגת פרנסה, אוכלים לחם שמלאכי השרת אוכלים, ובראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין (קידושין ל:), ובפרט תורה שלומדים עם משה רבן יחד ארבעים שנה, שזהו הזמן שאדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו (עבודה זרה ה:), אשר על יום זה אמר להם משה, ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה (דברים כט-ג), ואז יהיה להם הכלי מלחמה שיוכלו להתגבר על יצרם.

ולכן ביציאתם מהמדבר להמשיך ללכת אל ארץ כנען, הודיע להם משה ואמר להם שיתבוננו שהן אמת ששהיתם במדבר שממה וחרבה, אין שם שום דבר ממה שנמצא בכל העולם, לא מקום זרע ותאנה ורמון, מכל מקום שאו עיניכם בגודל התועלת שהיה לכם במדבר, איך התעליתם בשנים הללו, ורב לכם שבת בהר הזה, עשיתם משכן מנורה וכלים, קבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין. אתם יוצאים מכאן מלא וגדוש בתורה וביראה, וכעת אתם מוכנים ליכנס לארץ, פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי וגו'. – וזהו מוסר השכל לכל הזוכים לישוב באהלה של תורה מתוך הדחק, וחסר להם מגשמיות העולם, מכל מקום תסתכלו מה הרווחתם לעומת זה, דברים נצחיים שתהנו מזה לעולמי עד.

בניה כי איננו (ירמיה לא-יד). ויש לומר הכוונה, כי אמנו רחל היתה מופלגת בצדקתה בין אדם לחבירו, שלא להלבין אחרים. וכמבואר בגמרא (מגילה יג): שמסר יעקב סימנים לרחל, שלא יוכל לבן להחליפה עם לאה. וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים ע"ש. (וביתר אריכות בפרטי הדברים מבואר במדרש (פתיחתא לאיכה כד)). וברש"י ויהי בבוקר והנה היא לאה (בראשית כט-כה), אבל בלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב לרחל סימנים וכו' ע"ש. וכמה צדקות מונחת בזה, יש לרחל שידוך שאין עוד דוגמתה בעולם, יעקב בחיר האבות, ומוכן לפנייה להמשיך שלשלת הזוהב מהאבות, ולהעמיד שבטי י-ה, והיא מוותרת על הכל שלא לגרום בזיון לאחותה, הגם שלרחל לא היתה שום חלק בהלבנת פנים זו. ולא עוד אלא שעניי לאה רכות (שם כט-יז), וברש"י שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו, ובוכה, שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן ע"כ. וכעת שנשא יעקב את לאה, נשארה רחל שיתכן לעלות בגורלה של עשו, ועם כל זה לא עשתה רחל חשבונות, ומסרה הכל ללאה, כדי שלא תתלבן פניה.

ומדה טובה זו של רחל למד בנה יוסף הצדיק ממנה, שהיה גם כן מופלג בצדקתו בין אדם לחבירו, וכמו שרואין בהתנהגותו עם אחיו שרצו להרגו, ואמרו לכו ונהרגוהו ונשליכוהו באחד הבורות, ואמרנו חיה רעה אכלתהו (בראשית לז-כ), ובסופו מכרוהו לעבד למצרים, מקום ערות הארץ, בחור צעיר יחידי בין אומה שפלה, מופרש מאבותיו כ"ב שנה, ועם כל זה התנהג עמהם אחר כך באהבה ואחוה. ואמר להם אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה (מה-ד). וכמו שפירש באור החיים הק' שם, אני מתנהג עמכם במדת האחוה, וכאילו לא היה הדבר ההוא. וגם סמך לומר 'אחיכם אשר מכרתם', לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האחוה ממני ע"כ. וכלכל אותם ואת טפם כל ימי חייו, לא רק כל זמן שאביו יעקב היה חי, אלא גם במותו אמר להם, אל תיראו אנכי

ולא על שאר אילנות או בשאר מקומות. ונראה דאיתא בגמרא (יומא ט:) מקדש שני שהיו עוסקים בתורה ובמצות וגמילות חסדים, מפני מה חרב. ומשני מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים וכו'. ופריך ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם, והכתיב (יחזקאל כא-יז) מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספוק אל ירך, ואמר רבי אלעזר אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה, ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם. ומשני ההיא בנשיאי ישראל הוא דהואי ע"כ. ומבואר מזה דגם בבית ראשון היתה עון שנאת חנם, אלא שלא היתה רק בהנשיאים, ובבית שני נתפשטה בכל ישראל. והשנאה לא היתה באופן שלא היה להם קשר אחד עם השני, שהרי היו עוסקים בגמילות חסדים, אלא היו יושבים בחברותא יחד, אוכלין ושותין זה עם זה, רק בחרבות שבלשונם היו דוקרין זה את זה, באונאת דברים ובהלבנת פנים וכו'. ומעשה דבר קמצא יוכיח שהיה בהם עון הלבנת פנים, שהביאה את החורבן (גיטין נה:).

ואיתא במדרש (ויק"ר ל-יד) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך (תהלים לה-ז), לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב, השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדס דומה לעין, וערבה דומה לפה, והאתרוג דומה ללב וכו' ע"ש. ואם כן ערבה רומז על הפה, אשר בזה חטאו ישראל שבאותו הדור, וזאת הביאה חורבן בית מקדשנו. ועל כן כאשר ישבו על נהרות בבל, והתבוננו בהסיבות שהגיעו לידי מצב כזה, אמרו 'על ערבים בתוכה', עבור החטאים של הפה שהיה בתוכה, דוקרין זה את זה בחרבות שבשפתותיהם, עבור זה 'תלינו כנורותנו', הגענו לידי מצב כזה שנחרב בית מקדשנו, ואנו תולין הכנורות, כי אי אפשר לנו לשור על אדמת נכר.

*

אך יש בזה עוד, הנביא אומר, קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על

וזהו שאמרו ישראל, על 'ערבים' בתוכה תלינו כנורותנו, הסיבה שהלכנו בגלות, ונשבת מאתנו קול ששון ושמחה, זהו בשביל הערבים, שלא הלכנו בדרכי אבותינו, רחל אמנו ובנה יוסף, שהמה הרמוזים בערבה, אשר הם עמדו ברום המעלה במדותיהם הנפלאות הנוגעות בין אדם לחבירו, ואנחנו ישבנו יחד ודוקרין זה את זה בחרבות שבשפתותיהם, אשר זאת הביאה החורבן.

*

ולסיימא יש לומר עוד, דאיתא בגמרא (יומא ט:): ראשונים שנתגלה עונם [לא היו מכסין פשעיהם] נתגלה קיצם, אחרונים שלא נתגלה עונם [בני מקדש שני רשעים היו בסתר] לא נתגלה קיצם ע"כ. הרי לנו כי בחיצוניות היו מראים עצמם לאנשים כשרים, אבל פנימיותם היה ריק מתורה ומצוה, ולכן היתה ענשם חמור, אשר זה כאלפיים שנה אנו בגלות, ועומדים ומצפים לגאולה, ולא נתגלה זמן הקץ. והנה הערבה מורה על הפחיתים שבישראל, וכדאיתא במדרש (ויק"ר ל"ב) ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים ע"כ. וזהו שאמרו על 'ערבים בתוכה', שבחיצוניות היו נראים כאתרוג שיש בו טעם וריח, תורה ומעשים טובים, אבל בתוך תוכה היו ערבה, ריק מכל, אין בהם לא תורה ולא מעשים טובים, זה היתה סיבת החורבן, ועבור זה תלינו כנורותנו שאי אפשר לנו לשור.

וזאת היא עבודת הימים הללו, לתקן הדברים שהביאו את החורבן, ולהתאמץ ביתר שאת להרבות ריעים, ולשמור את הפה מלדבר דברי הונאה ורכילות, ולהזהר ביתר שאת מעונות שבסתר, ואז נזכה לראות בקרוב בבנין ציון וירושלים במהרה דיין.

אכלכל אתכם ואת טפכם (שם נ-כא), שזהו משך של שבעים שנה.

ואם כן הדין היה נותן שכן יתנהגו אחריו כל בית ישראל, אשר הכתוב קורא אותנו בני יעקב ויוסף סלה (תהלים עז-זו), ואמרו (סנהדרין יט:): וכי יוסף ילד והלא יעקב ילד, אלא יעקב ילד ויוסף כלכל, לפיכך נקראו על שמו ע"כ. וכיון שאנו בני של אמנו רחל ובנו יוסף, היה לנו להתנהג במדותיהם, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. אבל בעוה"ר לא כן היה, אלא שנאת חנם היתה מרקדת ביניהם, שלא היה ניכר עליהם שהם בני רחל אמנו, שלא הלכו בדרכיה.

וכאשר ראתה רחל איך בא החורבן בשביל שנאת חנם שהיתה בבניה, הרימה קולה בבכי, קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, על מה שכן היא התנהגות בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו, אין זה הבנים שלי, אין התנהגותם מתאמת כפי הראוי להיות, שיהיו הם נקראים בני.

והנה אמרו במדרש (ויק"ר ל"ג) פרי עץ הדר (ויקרא כג-מ) זה אברהם וכו', כפות תמרים זה יצחק וכו', וענף עץ אבות זה יעקב וכו', וערבי נחל זה יוסף, מה ערבה זו כמושה לפני שלש מינין הללו, כך מת יוסף לפני אחיו. דבר אחר, פרי עץ הדר זו שרה וכו', כפות תמרים זו רבקה, וענף עץ אבות זו לאה וכו', וערבי נחל זה ערבה, מה ערבה זו כמושה לפני שלש המינין, כך רחל מתה לפני אחותה ע"כ. ואם כן הערבה רומזת על רחל אמנו ובנה יוסף, אשר הם היו מופלגים במדות שבין אדם לחבירו, עד שרחל הפקירה הכל להציל נפש ישראל מבזיון, והיה תביעה על ישראל שלא הלכו בדרכי אבותיהם במדותיהם, כמו שנהגו רחל אמנו ובנה יוסף הצדיק.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' חיים יעקב גלויבער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בני לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' וואלף פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בני למול טוב	מוה"ר ר' שמעון לעוו הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בני למול טוב	מוה"ר ר' הערשל טענענבוים הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בני למול טוב